

Rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

Phạm Thị Yến

Trường Đại học Sài Gòn
Số 273 An Dương Vương, Quận 5,
Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam
Email: phamyensgu@gmail.com

TÓM TẮT: Trên cơ sở hệ thống hóa những vấn đề lý luận về rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học, bài báo đề xuất 04 biện pháp để nâng cao hiệu quả luyện kĩ năng này cho sinh viên, đó là: Nâng cao năng lực của giảng viên trong rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học; Tổ chức rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học theo một quy trình; Đa dạng hóa các hình thức rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học; Tăng cường sự phối hợp giữa trường đại học và trường tiểu học trong rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học.

TỪ KHÓA: Chương trình giáo dục; Chương trình giáo dục nhà trường; phát triển Chương trình giáo dục nhà trường; kĩ năng.

→ Nhận bài 13/4/2021 → Nhận bài đã chỉnh sửa 19/4/2021 → Duyệt đăng 15/6/2021.

1. Đặt vấn đề

Phát triển Chương trình giáo dục (CTGD) nhà trường, tăng cường vai trò, trách nhiệm chuyên môn của giáo viên (GV) qua tham gia vào phát triển CTGD nhà trường là xu hướng nổi bật được áp dụng ở hầu hết các nước trên thế giới. Phát triển CTGD nhà trường không chỉ là công việc của các cấp quản lí mà còn là công việc của GV. Hơn ai hết, GV chính là những người nắm vững lĩnh vực giảng dạy, học sinh (HS) và am hiểu tình hình nhà trường, địa phương của mình nhất. Để phát triển CTGD nhà trường một cách có hiệu quả, GV cần phải có kĩ năng (KN) phát triển CTGD nhà trường. KN này cần phải được rèn luyện cho sinh viên (SV) ngay trong trường sư phạm.

Từ năm học 2020 - 2021, CTGD phổ thông 2018 đã được triển khai ở lớp 1. Đối với cấp Tiểu học (TH), CTGD được xây dựng với mục tiêu: “Giúp HS hình thành và phát triển những yếu tố căn bản đặt nền móng cho sự phát triển hài hoà về thể chất và tinh thần, phẩm chất và năng lực; định hướng chính vào giáo dục về giá trị bản thân, gia đình, cộng đồng và những thói quen, nề nếp cần thiết trong học tập và sinh hoạt” [1]. Cũng như các cấp học khác, CTGD cấp TH 2018 đòi hỏi GV không chỉ thực hiện những nội dung giáo dục cốt lõi, bắt buộc đối với HS mà còn phải lựa chọn, bổ sung một số nội dung giáo dục và triển khai kế hoạch giáo dục phù hợp với đối tượng giáo dục và điều kiện của nhà trường. CTGD cấp TH 2018 đã đặt các trường đại học đào tạo GVTH trước những cơ hội và thách thức lớn,

đòi hỏi các cơ sở giáo dục này phải đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức đào tạo, nhất là đổi mới đào tạo nghiệp vụ sư phạm theo hướng tăng cường rèn luyện KN sư phạm (KNSP) cho SV. Trong đó, cần nhấn mạnh việc hình thành KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Chương trình giáo dục nhà trường

CTGD nhà trường là sự phát triển chương trình quốc gia trên cơ sở căn cứ vào mục tiêu, chuẩn đầu ra, nội dung dạy học chung. Từ chương trình quốc gia, mỗi trường căn cứ vào điều kiện cụ thể của mình để đề xuất mục tiêu, sứ mạng và cách thực thi chương trình quốc gia riêng để đảm bảo chất lượng giáo dục của trường mình. CTGD nhà trường vừa đảm bảo “phần cứng” của CTGD quốc gia nhưng đồng thời phải đảm bảo “phần mềm” mang tính linh hoạt, phù hợp với điều kiện thực tiễn địa phương, của nhà trường và đặc điểm tâm sinh lí của HS. CTGD nhà trường gắn liền với nhu cầu của địa phương và được thiết kế theo sự tư vấn của hội đồng nhà trường, thể hiện tính tự chủ của nhà trường trong phát triển CTGD.

2.1.2. Phát triển Chương trình giáo dục nhà trường

Phát triển CTGD nhà trường là quá trình nhà trường cụ thể hoá CTGD quốc gia, làm cho CTGD quốc gia phù hợp ở mức cao nhất với thực tiễn của cơ sở giáo

dục. Trên cơ sở đảm bảo yêu cầu chung của CTGD quốc gia, nhà trường sẽ lựa chọn, xây dựng nội dung và xác định cách thức thực hiện phản ánh đặc trưng và phù hợp với thực tiễn nhà trường nhằm đáp ứng yêu cầu phát triển của người học, thực hiện có hiệu quả mục tiêu giáo dục.

2.1.3. Rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường

- *Kĩ năng phát triển CTGD nhà trường*: Là một dạng hoạt động nghề nghiệp đặc thù của GV, bằng cách vận dụng những tri thức, những vốn kinh nghiệm sư phạm trước đó, kết hợp với những thao tác tư duy, kĩ thuật hành động và sự nỗ lực, nhu cầu, hứng thú của cá nhân vào thực hiện một cách có mục đích, có kế hoạch việc phát triển CTGD nhà trường.

- *Rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường*: Là quá trình tổ chức cho SV thực hành một cách có hệ thống việc lựa chọn, xây dựng nội dung, xác định cách thức thực hiện phản ánh đặc trưng, phù hợp với thực tiễn nhà trường và yêu cầu phát triển của người học trên cơ sở cụ thể hóa CTGD quốc gia.

2.2. Các kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cần rèn luyện cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

KN phát triển CTGD nhà trường không phải là một KN đơn lẻ mà là tổ hợp của nhiều KN thành phần. Dựa vào quy trình phát triển CTGD nhà trường, chúng tôi xác định các KN thành phần của KN phát triển CTGD nhà trường cần rèn luyện cho SV ngành GDTH đó là:

2.2.1. Kĩ năng phân tích bối cảnh nhà trường tiểu học

KN này đòi hỏi SV phải phân tích tất cả các yếu tố ảnh hưởng đến nhà trường nói chung, đến phát triển CTGD nhà trường TH nói riêng từ sứ mạng, tầm nhìn, kế hoạch chiến lược của nhà trường đến chất lượng GV, đặc điểm HS, tình hình kinh tế - xã hội của địa phương, cơ sở vật chất, nguồn lực tài chính, khả năng xã hội hoá giáo dục của nhà trường... Trên cơ sở đó, đưa ra các quyết định thích hợp về mục tiêu, cấu trúc, nội dung, cách thức phát triển CTGD nhà trường phù hợp.

2.2.2. Kĩ năng xác định mục tiêu Chương trình giáo dục nhà trường tiểu học

KN này đòi hỏi phải dựa trên mục tiêu CTGD phổ thông cấp TH để xác định mục tiêu của CTGD nhà trường TH. Mục tiêu của CTGD nhà trường TH là sự cụ thể hóa mục tiêu CTGD phổ thông cấp TH cho phù hợp với bối cảnh của từng trường TH. Từ đó, xác định mục tiêu của từng lớp, từng môn học, cụ thể hóa mục tiêu chủ đề học tập; mục tiêu hoạt động giáo dục cụ thể.

2.2.3. Kĩ năng xây dựng Chương trình giáo dục nhà trường, Chương trình giáo dục môn học

KN này đòi hỏi phải xác định chuẩn đầu ra của CTGD nhà trường TH dựa trên mục tiêu của CTGD nhà trường TH, vừa phải dựa trên chuẩn đầu ra của CTGD phổ thông cấp TH. SV phải hiểu, phải phân tích được các nội dung CTGD nhà trường dục TH, từ đó lựa chọn nội dung và môn học (đối với các môn, nội dung tự chọn) để đưa vào CTGD nhà trường. Thiết kế mục tiêu, cấu trúc, nội dung, định hướng phương pháp, đánh giá và thời lượng cụ thể cho các chủ đề ở các môn học. Dự thảo khung kế hoạch triển khai các môn học trong nhà trường.

2.2.4. Kĩ năng thực hiện Chương trình giáo dục nhà trường tiểu học

KN này đòi hỏi, trên cơ sở CTGD nhà trường đã được xây dựng, phải triển khai thực hiện theo hướng trao quyền tự chủ cho GV và HS nhằm phát huy khả năng sáng tạo của GV và phát huy tối đa năng lực của HS.

2.2.5. Kĩ năng điều chỉnh, đánh giá Chương trình giáo dục nhà trường tiểu học

KN này đòi hỏi phải thường xuyên, liên tục đánh giá CTGD nhà trường để hoàn thiện và nâng cao chất lượng của chương trình. Việc đánh giá không chỉ thực hiện sau khi hoàn thành CTGD nhà trường mà trong suốt quá trình thực hiện kế hoạch phát triển CTGD nhà trường, SV cần phải đánh giá và điều chỉnh kịp thời ở các bước. Đánh giá CTGD nhà trường cần có sự tham gia của các bên liên quan và cơ quan quản lý giáo dục địa phương.

2.3. Một số biện pháp rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

2.3.1. Nâng cao năng lực của giảng viên trong rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

Trong trường đại học, giảng viên là người chịu trách nhiệm chính trong rèn luyện KNKP cho SV. Vì thế, năng lực của giảng viên ở phương diện này sẽ quyết định hiệu quả rèn luyện KNKP cho SV, trong đó có KN phát triển CTGD nhà trường. Trước tiên, giảng viên cần phải nhận thức rõ ràng rằng, phát triển CTGD nhà trường là một KNKP cốt lõi mà các trường đại học đào tạo GVTH cần phải rèn luyện cho SV. Nếu ngay trong trường đại học, SV không được rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường thì sau này, họ sẽ gặp khó khăn khi phải tham gia vào phát triển CTGD nhà trường ở trường TH.

2.3.2. Tổ chức rèn luyện kĩ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học theo một quy trình

Quy trình rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH bao gồm các giai đoạn và các bước sau đây:

Giai đoạn 1: Xây dựng kế hoạch rèn luyện KN

- *Bước 1:* SV và giảng viên trao đổi, thống nhất về mục đích, yêu cầu, nội dung của rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường.

Mục đích rèn luyện là để hình thành ở SV một KNSP quan trọng. Còn yêu cầu rèn luyện là phải đảm bảo tính kế hoạch, chủ động và thường xuyên.

- *Bước 2:* SV và giảng viên trao đổi và thống nhất về nội dung rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường.

Nội dung rèn luyện là các KN thành phần của KN phát triển CTGD nhà trường: KN phân tích bối cảnh nhà trường TH; KN xác định mục tiêu CTGD nhà trường TH; KN xây dựng CTGD nhà trường, CTGD môn học; KN thực hiện CTGD nhà trường TH; KN điều chỉnh, đánh giá CTGD nhà trường TH.

- *Bước 3:* SV và giảng viên trao đổi và thống nhất về thời gian, địa điểm, các nhiệm vụ cần thực hiện để rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường (dưới dạng một bản kế hoạch dự thảo).

Thời gian rèn luyện chủ yếu là từ học phần Phát triển CTGD nhà trường TH hoặc trong các học phần Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên; thực tập sư phạm... Địa điểm rèn luyện có thể ở trường đại học hoặc ở trường TH. Còn nhiệm vụ rèn luyện dựa trên mục đích, yêu cầu, nội dung rèn luyện.

- *Bước 4:* Lập kế hoạch rèn luyện

Kế hoạch rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cần được chính xác hóa bằng văn bản, trong đó mô tả một cách tường minh các công việc, thời gian mà cả giảng viên và SV cần phải làm để đi đến sản phẩm cuối cùng/mục tiêu rèn luyện KN.

Giai đoạn 2: Tổ chức rèn luyện KN

Đây là giai đoạn có ý nghĩa quan trọng nhất, quyết định kết quả rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV bao gồm các bước sau đây:

- *Bước 5:* Tổ chức cho SV phân tích bối cảnh nhà trường TH

Thông qua học phần về Phát triển CTGD nhà trường TH, rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên, quá trình kiến tập, thực tập ở trường TH, giảng viên tổ chức cho SV tìm hiểu phân tích tình hình thực tế tại một trường TH cụ thể. Sản phẩm của bước này là mỗi SV hoặc nhóm SV phải có một báo cáo về nhà trường TH cụ thể trên các phương diện: đội ngũ cán bộ quản lý nhà trường, đội ngũ GV, HS, phụ huynh..., mặt mạnh, mặt hạn chế, cơ hội, thách thức liên quan đến mục tiêu, cấu trúc, nội dung, cách thức phát triển CTGD nhà trường.

- *Bước 6:* Tổ chức cho SV tìm hiểu CTGD TH hiện hành

CTGD TH hiện hành là CTGD hiện đang được triển khai trong nhà trường. Giảng viên tổ chức hướng dẫn cho SV tìm hiểu, phân tích CTGD phổ thông tổng thể cấp TH, chương trình lớp học, môn học... và các bộ sách giáo khoa được thực hiện tại trường TH thông qua các học phần giáo dục học, các học phần về phương pháp dạy học, các đợt rèn luyện nghiệp vụ sư phạm, kiến tập thực tập sư phạm tại trường TH.

- *Bước 7:* Tổ chức cho SV xác định mục tiêu CTGD nhà trường TH.

Ở bước này, giảng viên phải hướng dẫn SV dựa vào mục tiêu CTGD phổ thông cấp TH để xác định mục tiêu CTGD nhà trường TH. Xác định mục tiêu chương trình lớp học và cụ thể từng môn học, từng chủ đề học tập.

- *Bước 8:* Tổ chức cho SV thiết kế chuẩn đầu ra của CTGD nhà trường TH.

Giảng viên phải hướng dẫn SV dựa vào chuẩn đầu ra CTGD phổ thông cấp TH để thiết kế chuẩn đầu ra của CTGD nhà trường TH đối với từng môn học. Sản phẩm của bước này, chỉ cần chuẩn đầu ra của 01 môn học.

- *Bước 9:* Tổ chức cho SV xây dựng CTGD nhà trường, CTGD môn học.

Đây là bước giảng viên phải hướng dẫn SV xây dựng CTGD nhà trường, CTGD môn học dựa trên các bước đã tiến hành trước đó. Sản phẩm của bước này, chỉ cần 01 bản CTGD môn học.

- *Bước 10:* Tổ chức cho SV thực hiện CTGD nhà trường TH.

Dưới sự hướng dẫn của giảng viên, SV thực hiện 01 nội dung môn học trong CTGD nhà trường đã được xây dựng, thông dạy học trên lớp hoặc tập giảng hoặc dạy tại trường TH trong quá trình các em đi kiến tập, thực tập.

Bước 11: Tổ chức cho SV đánh giá và điều chỉnh chương trình đã xây dựng và thực hiện.

Trong bước này, giảng viên tổ chức cho SV đánh giá lại toàn bộ quá trình xây dựng và thực hiện kế hoạch CTGD theo tiêu chí đã xây dựng để có những đề xuất, điều chỉnh kịp thời.

Giai đoạn 3: Đánh giá kết quả rèn luyện KN

- *Bước 12:* Xây dựng tiêu chí đánh giá kết quả rèn luyện KN của SV.

Ở bước này, giảng viên cần xây dựng tiêu chí đánh giá kết quả rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường của SV. Các tiêu chí này phải đảm bảo đánh giá được mức độ rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường của SV.

- *Bước 13:* Tổ chức đánh giá kết quả rèn luyện KN của SV.

Ở bước này, giảng viên sử dụng các tiêu chí đã xây dựng để đánh giá kết quả rèn luyện KN phát triển

CTGD nhà trường của SV. Sau đánh giá, giảng viên cần có những bổ sung, điều chỉnh để hoàn thiện quy trình. Khi thực hiện đầy đủ 13 bước trong quy trình rèn luyện nói trên ở SV sẽ hình thành được KN phát triển CTGD nhà trường.

2.3.3. Đa dạng hóa các hình thức rèn luyện kỹ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

Việc rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH có thể thông qua các hình thức khác nhau: Tích hợp, lồng ghép trong nội dung các học phần của chương trình đào tạo, nhất là học phần Phát triển CTGD trường TH, các học phần về phương pháp giảng dạy môn học, các hoạt động thực hành, thực tập sư phạm. KN phát triển CTGD nhà trường của SV không chỉ được rèn luyện theo hình thức nhóm/lớp mà còn được rèn luyện theo hình thức cá nhân.

2.3.4. Tăng cường sự phối hợp giữa trường đại học và trường tiểu học trong rèn luyện kỹ năng phát triển Chương trình giáo dục nhà trường cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học

Rèn luyện KN nói chung, rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV nói riêng rất cần “môi trường thực” - trường TH. Rất nhiều bước trong quy trình rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường phải thực hiện ở “môi trường thực” - trường TH mới đem lại kết quả cao. Vì thế, trường đại học phải tăng cường phối hợp

với các trường TH, xây dựng mạng lưới trường TH thực hành, huy động GV của các trường TH tham gia rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV.

3. Kết luận

Phát triển CTGD nhà trường là một KNSP có ý nghĩa quan trọng đối với SV ngành GDTH trong bối cảnh hiện nay. Để hình thành KN này cho SV một cách có hiệu quả cần thực hiện đồng bộ các biện pháp mà bài báo đề xuất: Nâng cao nhận thức cho cán bộ quản lý, giảng viên trường đại học về sự cần thiết phải rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH; Tổ chức rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH theo một quy trình; Đa dạng hóa các hình thức rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH; Tăng cường sự phối hợp giữa trường đại học và trường TH trong rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH. Trong đó, cần đặc biệt nhấn mạnh biện pháp: Tổ chức rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường cho SV ngành GDTH theo một quy trình gồm 3 giai đoạn: Xây dựng kế hoạch rèn luyện; Tổ chức rèn luyện và Đánh giá kết quả rèn luyện KN phát triển CTGD nhà trường TH. Trong đó, giảng viên và SV phối hợp chuẩn bị và thực hiện tốt từ việc lên kế hoạch, rèn luyện từng KN thành phần của KN phát triển CTGD nhà trường thông qua các học phần phát triển CTGD nhà trường TH, các học phần giáo dục học, các học phần về phương pháp dạy học ở TH.

Tài liệu tham khảo

[1] Quốc hội Nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, (2013), <i>Luật Giáo dục</i>. [2] Nguyễn Ngọc Chính - Lê Đình Sơn, (2006), <i>Xác định hệ thống kỹ năng nghề nghiệp cần rèn luyện cho sinh viên sư phạm</i>, Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 11. [3] Nguyễn Tiến Hùng, (11/2009), <i>Chương trình và phát triển chương trình</i>, Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 50.	[4] Đặng Thành Hưng, (2010), <i>Nhận diện và đánh giá kỹ năng</i>, Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 64. [5] Nguyễn Văn Khôi, (2011), <i>Phát triển chương trình giáo dục</i>, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội. [6] Lương Việt Thái, (2017), <i>Một số vấn đề về phát triển chương trình giáo dục nhà trường</i>, Tạp chí Khoa học Giáo dục (Số 138, 3 - 2017).

TRAINING SKILLS FOR CURRICULUM DEVELOPMENT FOR STUDENTS OF PRIMARY EDUCATION

Phạm Thị Yến

Saigon University
No. 273 An Duong Vuong, District 5,
Ho Chi Minh City, Vietnam
Email: phamyensgu@gmail.com

ABSTRACT: *On the basis of systematizing the theoretical issues of training skills to curriculum - development for students of primary education, the article proposes four measures to improve the efficiency of training these skills for students, including: Enhancing the capacity of lecturers in training the school curriculum - development skills for students in primary education; Organizing to train skills to develop school curriculum for primary students based on a process model; Diversifying the training forms for students in primary education; Strengthening the coordination between universities and primary schools in training curriculum - development skills for primary students.*

KEYWORDS: Curriculum; school curriculum; school curriculum development; skills.